

2. Lastniki takih žebcev, ki za premijo prosijo, morajo komisiji predložiti na tanko po predpisu pisani zapisnik, iz katerega je razvidno, kako se je spuščal žebec.

3. Žebec, ki je enkrat že premijo dobil, ni izključen, da ne bi smel prihodnje leto zopet premije prositi.

4. Premije pa ne dobi žebec tak, ki se je od države dal kakemu gospodarju proti podporščini, pa tudi taki žebci plemenjaki ne, ki so že dobili od države podporščino (subvencijo). (Kon. prih.)

O letošnjem svilodnem pridelku.

Iz Ljubljane.

Večletna nehvaležna reja sviloprejk je veliko starih svilorejcev oplašila, da so jo močno zanemarili ali celo opustili.

Tako se je tudi meni godilo, vzlasti ko so mi lani sviloprejke iz priporočanega izvirnega celičnega semena izrejene za tragljivostjo (zaspanostjo), namesti se zapredati, poginile, da-si ravno se je reja natančno po *Haberlandovem* navodu izvrševala.

Letos smo jih navadno — brez ozira na gorkomer — ravnali, ko so se vdrugo prespale, in dobro so se ponesle, da-si ravno vreme ni bilo kaj ugodno. Navadna gorkota je bila 14 do 16 stopinj. V 40 dneh je bilo vse delo končano. Dr. Jož. Orel.

K lovu belih metuljev.

Iz Roba 10. julija.

Ker je za letošnjo spomladansko dōbo lov belih metuljev končan, naj po „Novicah“ naznamim, da se je tudi našim šolskim otrokom precej spomladi naročilo, naj pridno metuljevo zalego po drevji obirajo. Tudi mi so nosili drugo polovico meseca majnika metuljeve mešičke, do sedaj pa metulje — v šolo. Mešičkov nismo šteli, vendar pa metulje, katerih je šolska mladež, akoravno jih tudi ni bilo veliko, vendar 32.000 nalovila, ter tako lepo število požrešnih gosonic pokončala. Obljubil sem otrokom za te metulje pri konecletni očitni preskušnji vsakemu nekoliko soldov dati, da bodo bolj veseli, ker ni družih premij.

Av. Adamič, učitelj.

Znanstvene stvari.

Poročilo

o XXV. skupščini Matičinega odbora

9. julija 1872.

Skoro pično ob 6. uri popoldne se v Matičnih sobah snide 23 odbornikov, in sicer 20 ljubljanskih (gg. dr. J. Bleiweis, dr. Costa, L. Jeran, Fr. Kandrnl, P. Kozler, A. Lésar, J. Marn, M. Pleteršnik, dr. J. Pogačar, A. Praprotnik, dr. R. Razlag, Fr. Ks. Souvan, J. Šolar, Iv. Tušek, Iv. Vavrū, Iv. Vilhar, dr. Vončina, dr. Vošnjak, dr. Zupanec in M. Žakelj) in pa 3 vnanji (gg. grof Barbo, Bož. Raić in Dav. Trstenjak) in jamejo se potem, ko je g. predsednik dr. Costa pozdravil odbornike zlasti vnanje, obravnavati stvari dnevnega reda.

1. Zapisnik XXIV. odborove skupščine se potrdi.

2. Tajnik (prof. Lésar) o važnejših stvaréh poroča to-le:

„Slavni odbor! Od XXIV. skupščine se je zdatno pomnožil imenik Matičnih udov, zlasti se je, kar je sl. Rojanska čitalnica prevzela poverjeništvu, mnogo novih udov oglasilo v Trstu.

Pridobila je Matica 4 ustanovnike; ti so: g. Vales Marko, ki je izmed letnikov pristopil med ustanovnike, in knjižnici učiteljski v Kozjem in v Brežicah, kterima je bil odbor lani podaril doslé izdane knjige, in Josip vitez Žvegel, general-konsul v Carigradu. Vrh teh se hoče Matici pridružiti še 99 novih letnikov. Naj slavni zbor vse sprejame! (Odbor pritrdi.) S temi ravno sprejetimi novimi udi je številka glavne knjige poskočila na 2287. Matica je pa tudi nekoliko udov zgubila. Izmed njih, ki jih je pokosila njena kosa, imenujem le nekatere, in sicer: Jož. Blaznika, Ant. Čepona, Rajm. Melcerja, dr. Mat. Preloga in Ant. Volfa, ki so bili ustanovniki, in letnika Blaža Potočnika. — Sveti jim večna luč!

26. junija t. l. je Matici od Matice v Novem Sadu došel dopis od 3. junija t. l., ki ga tajnik od besede do besede prebere, v katerem omenjena Matica „na stanak i dogovor u Osek na dan 3. (15.) avgusta o. G.“ vabi Matico našo.

Naj sl. odbor o tem dopisu izreče svoje mnenje. (O tej stvari se je mnogo govorilo; nekteri odborniki so svetovali, naj se Matica udeleži tega shoda po svojem poslancu; nekteri so bili zoper udeležitev, in obveljal je nasvet: „naj se srbski Matici odgovori, da se naša Matica ne more udeležiti tega shoda.“)

Gospá Lujiza Tomanova je Matici rokopis ranjcega g. dr. Lovro Tomana, in sicer njegove še nenatisnjene pesmi, izročila s pristavkom, da jih prepusti zastonj in s prošnjo, da se, ako jih Matica sprejame in dá na svetlo, 100–200 odtiskov natisne na lepši papir in pesmim pridene pesnikov životopis. V ta namen hoče gospá nekoliko z denarji pripomoči ter s sestrami Tomanovimi izročiti nekoliko podatkov za življenjepis. Po dovršenem natisu ima se rokopis vrniti gospé Lujizi Tomanovi. — Odsek za izdavanje knjig zbran 25. maja je sklenil, ta rokopis izročiti odseku treh odbornikov, da izrekó svojo razsodbo; v ta odsek je izvolil g. J. Marna, g. Pleteršnika in g. Praprotnika.

Okrajno šolsko svetovalstvo Goriške okolice je prosilo nekoliko odtiskov knjige „štirje letni časi“;

Rojanska čitalnica pa za vse doslé izdane knjige. Vstreglo se je obema prošnjama.

Ljutomerska čitalnica Matici hvalo izreka za podarjene jej knjige, ravno tako Rojanska čitalnica, ktera pa vrh tega tudi naznanja, da hoče za Trst in njegovo okolico prevzeti poverjeništvu ter marljivo delati na to, da Matici pridobí mnogo udov. Njen dose-danji trud kaže dober vspeh.

Včeraj pa nam je došla prošnja za Matične knjige od Senožeške čitalnice, kateri se je tudi že vstreglo in darovalo knjig za 10 gold.

Toda ne samo dajala, ampak tudi prejela je Matica nekoliko darov.

Gosp. Peter Kozler jej je 15. marcija 100 odtiskov svojega zemljevida „slovenskih dežel“ najnovejšega izdanja od 1871. l. podaril v ta namen, da ga vrh Matičnih knjig dá šolskim in občinskim knjižnicam, ki odslé pristopijo k Matici.

28. aprila smo mil. knezoškofoma Krškemu in Lavantinskemu „Schoedlerjeve knjige prirode“ doslé izdane 3 snopiče, „Pokornijevo rastlinstvo“ s podobami, „Koseskijeva dela“ in „Letopis“ za 1871. leta poslali s prošnjo, naj bi blagovolila omenjene knjige sprejeti v svoji knjižnici ter pospeševati blagi namen slovenske Matice. — Prečastiti knjez in škof Krški — dr. Valentin Wiery — so zahvalo izrekli za poslane jim knjige ter svoji zahvali pridjali 20 gold. v dar. — Od preč. knezoškofa Lavantinskega še nismo prejeli odgovora.

Imperatorska universiteta v Varšavi Matici pošilja svoja „izvestja“; zato nasvetujem: „naj Matica z ime-

novano universiteto stopi v djansko zvezo književne vzajemnosti ter njeni knjižnici pošilja svoje knjige. (Odbor soglasno pritrdi.)

Tretji snopič slovenskega atlanta (Afrika, Avstralija in evropska Rusija) je došel in se razposlal ljubljanskim udom; — vnanjim jame razpošiljati se s knjigama „rastlinstvo“ in „živalstvo“, ki ste tudi že dovršeni, a do danes ne še došli v Ljubljano.

Ozir ravno omenjenih knjig naj sl. odbor sprejame vest, da smo po 1 odtisek vsake knjige 26. junija predložili c. kr. deželnemu šolskemu svetu kranjskemu ter prosili, naj bi blagovolil tudi ta natis imenovanih knjig vis. c. kr. ministerstvu za uk priporočiti, da ju postavi med iste knjige, ki se smejo rabiti v nižih razredih gimnazij, realnih gimnazij in realk s slovenskim učnim jezikom“. —

Po prebranem tem poročilu predsednik vpraša, ali želi kdo kaj opomniti o tem poročilu? Nikdo se ne oglasi.

Na to gosp. prof. J. Marn izroči prvi spis o „slovenskem narodopisu“ — slovanstvo — ter svojo in prof. Vavrů-a razsodbo o njem z nasvetom, naj se pošlje g. prof. Majciger-ju, in knjiga ne začne tiskati, dokler ne dojdejo vsi spisi prvega dela. (Odbor soglasno pritrdi.) Gosp. Lésar iz pisateljevega odpisa od 6. t. m. objavi, da je g. Raiću prevzemšemu spis o „Bolgarih“ koj po sprejeti listnici spisal, a ne še prejel odgovora, sicer pa da nikakor ne dvomi, da g. pisatelj dela na prevzetem predmetu. — Gosp. prof. Šuman pa, ki je prevzel „Slovenca“, do sedaj še ni mogel dovršiti spisa, da obeta do konca meseca dognati ga.

3. O 3. točki: „naj se Matica udeleži vsesvetne dunajske razstave 1873. l. — najprej g. dr. Costa objavi povabilo deželne razstavne komisije, potem da se je odsek za izdavanje knjig razgovarjal o tej stvari in sklenil, odboru priporočati, da se omenjene razstave s svojimi knjigami udeleži Matica, kateri se hoče tudi g. P. Kozler pridružiti z vsemi natisi svojega zemljovida „slovenske dežele“. Po tem razgovoru je Matica že sicer naznanila komisiji svoje udeležbo, ker je zadnji obrok za taka oglasila stavljen do 3. julija, to oglasilo — pravi — pa nikakor še ne veže, ampak se še lahko prekliče, ako odbor danes drugače sklene.

Razprave o tem predmetu se vdeležujejo: gosp. Trstenjak, rekoč, da se Matica ne more s čem ponašati, ker smo reveži; gosp. Raić rekoč: nikar ne pošiljajmo knjig, ker bodo razsojevalci tujci, ki ne znajo slovenskega jezika, zato si ne pridobimo časti, rajši toraj domá ostanimo. Za vdeležbo pa govorijo: gg. dr. Bleiweis, dr. Pogačar, Pleteršnik, Lésar, Šolar, Marn, in sicer v tem smislu, da se ne gleda, koliko se pošlje, ampak kaj; — da tujci ne bodo presojevalci knjig slovenskih, ampak taki, ki znajo slovenski, in da se Matici ni treba bati nečasti, ker je za čas svojega obstoja že dala mnogo knjig slovstvene vrednosti na svetlo. (Odbor s 16 glasovi pritrdi odsekovemu predlogu.) (Dal. prih.)

Matična tiskarnica in pa razprava o njej v odborovi seji 9. julija.

Felix, qui potuit rerum cognoscere causas (Virg.)
Srečen, kdor zna stvarém pogledat na dno.

Tako srečen sem jaz v prepiru: ali Matična tiskarnica ali pa delniška? „Narodne“ jaz ne morem nobene imenovati. To sem dokazal v poslednjem občnem zboru Matičnem, rekši, da vsaka tiskarnica je le — obrtnija in družega nič, ki le tako dolgo svoj obstanek ima, dokler ima za pošteni obstoj zadostnega dela kakoršnega koli. Temveč pa sem bil jaz primoran, v seji Matičnega odbora 9. dne t. m. prvi besede si

izprositi od g. predsednika, ker dopis iz Ljubljane v „Slov. Nar.“ 2. julija, temu listu na čelo postavljen, *) meni perfidijo podtika, da sem „zakotno zasedanje“ 14 tukajšnjih odbornikov ranžiral, z lažmi pa skuša pred sejo odborovo mamiti odbornike in druge, tako, da so mnogi bralci mi razodeli svojo nevoljo o tem spisku, in je v prijateljskem pismu g. dr. Ulaga sam potrebo izrekel, da se „spodbije oni dopis ali pa pojasni, da občinstvo ve, pri čem da je, in da Matica ne bode imela škode“.

Ko je tedaj v seji 9. julija gosp. tajnik Lésar poročilo o Matični tiskarni prebral, bila je moja dolžnost, da v splošni debati prvi poprimem besedo, pridržavši si še tudi v poznejih razpravah govoriti, in iz „Nar.“ spiskov navedem besede („zakotno zasedanje“ — „klub, ki dela po volji Bleiweis-Costa-Lésarjevi“, — tako čudno postopanje Matici na kvar itd.), ki žalijo moje poštenje, kterege si nobenemu človeku na svetu skruniti ne dam, najmanj pa dr. Vošnjaku po gori navedenem Virgilijevem citatu. Za pisarije „Slov. Nar.“ se sicer nisem nikoli zmenil, kajti od l. 1843. sem že dosto utrjen prenašati vse pušice in bombe vladnih in nevladnih, nemškutarskih in mladoslavenskih, lačnih in sitih listov, ki so na-me letele; al s tem „Narodovim“ sestavkom je druga: za pisatelja tega sestavka — naj gosp. Vošnjak reče, da ne, če more — je dr. Vošnjak sam svojo firmo priznaval rekši, „der Artikel ist von uns“. Tedaj imam jaz kot odbornik Matice z odbornikom dr. Vošnjakom besedo, in zato sem mu moral na Matičnem mestu in vpričo vseh po meni povabljenih odbornikov — odločno povedati, da moje vabilo nekterim odbornikom v razgovor 27. dne junija ni bilo zakotno, ampak očitno, pismeno, na skupnem listu (ne po skrivnih listkih vsacemu posebej), v Matično sobo, in to se mi je potrebno zdelo zato, ker sem bil jaz, ki sem stavlil v poslednjem Matičnem občnem zboru sprejeta predloga; moja skrb je toraj morala biti, da se naprava tiskarnice temeljito in od vseh strani prevdari in pretrese, predno pride v odborovo obravnavo; nihče se ni silil, nihče zavezal, naj glasuje v odboru tako ali tako. Povabljenim gospodm odbornikom moral sem priliko dati, zoper mene v odboru pričati, ako ni bilo to tako, kakor sem ravno rekel. Al nihče mi ni očital „zakotnega zasedanja“. „Na povabilu sta prva bila podpisana gg. dr. Bleiweis in Lesar; nekteri izmed povabljenih odbornikov, ki niso na tanko pogledali pisma, mislili so, da so poklicani k redni seji Matičnega odbora“ — piše dalje „Slov. Nar.“ — To je zopet laž, ktere se lahko vsak prepriča, ako gré v Matično pisarnico pogledat vabila. Jaz sem podpisal vabilo, ki sem nektere odbornike prosil na pogovor, ker so se z Blaznikovo smrtjo nekoliko spremenile okoliščine; vsi drugi in tudi predsednik so bili le vabljeni. Sicer pa menda vendar vsak odbornik vé, da dr. Costa je predsednik in da se redne seje odboro ve ne sklicujejo s pisano pôlo! — Če med povabljenimi nista bila dr. Razlag in dr. Vošnjak (o čemur se pisalec pritožuje), zgodilo se je to zato, ker dr. Razlag je bil dotičnega odseka ud, čegar mnenje mi je bilo že popolnoma znano, — dr. Vošnjakovo akcijonarsko mnenje pa mi ne veljá nič; vsaj mi on, ki tudi mene ne kliče v svoje konference, tega za zlo vzeti ne bi mogel.

Ta moj odkritosrčni govor je razdražil gg. Raića, Trstenjaka in posebno dr. J. Vošnjaka (morebiti še nektere druge), ki so me zavračali, da to, kar se v časnikih pisari, ne gré v odborovo sejo; naj jaz v „Novicah“ odgovorim, kar mi ni prav itd. Gosp. Tr-

*) Revščina tvarine „Slov. Nar.“ se kaže prav s tem, da mora za vvodne članke rabiti take dopise. Vred.

Rusije v Ljubljani in je ogledaval ta zemljovid, je o imenih krajev itd. izrekel polno svoje zadovoljstvo.

Njim, ki še niso udje Matice slovenske in nimajo v živem spominu njenih poročil in naznanil, utegne vstreženo in zanimivo biti, ako jim pri tej priliki povemo, koliko zlata vrednih knjig, ki brez nje še dolgo dolgo ne bi bile zagledale belega dne, je spravila na svetlo. Z všteti ravno razposlanimi deli dala je na svetlo 25 knjig, ki so podlaga vsemu učenemu slovstvu slovenskemu, in pa 9 ličnih zemljovidov.

Izmed Matičnih knjig so: 4 narodni koledarji, sklenjeni z „Letopisom“, 3 „Letopisi“ brez koledarske tvarine; 1 zgodovinska knjiga (Zgodovina slovenskega naroda); — 4 zemljopisne in statistične knjige (Vojvodstvo Kranjsko, vojvodstvo Koroško in slovenski Štajer I. in III. snopič); 1 slovnično knjigo (slovnica českega jezika); 1 podučno knjigo (olikani Slovenec); 2 pesniški knjigi (Vodnik in Koseski); 2 telovadni knjigi; 7 naravoslovskih knjig (Felökerjevo rudnoslovje, Rosmaesslerjeve „štiri letne čase“, Schoedlerjevo fiziko, astronomijo, kemijo, mineralogijo in geognozijo, pa Pokornijevo „živalstvo“ in „rastlinstvo“.

Zemljovidi, doslé izdani, so: Poluti, Evropa, Avstrija, Azija, severna Amerika, južna Amerika, Afrika, Avstralija in evropska Rusija. V delu so pa še trije zemljovidi, in sicer: Nemčija, Italija in evropska Turčija.

V kratkem bomo toraj imeli 12 zemljovidov; še toliko — in ponašati se bomo smeli s prekrasnim atlantom, kakoršnega še nimajo vsi Slovani, in ki ne bode le v šolah pospeševal zemljopisje slovensko, ampak gotovo tudi vstrežal vsem Slovencem.

Komur je znan trud, sklenjen z izdavanjem knjig, ta se bode, ako sodi nepristransko, čudil Matici, da je v sedmih letih toliko pospešila naše slovstvo, zlasti če mu povemo, da se je vse to včiniilo s 23.760 gold. Res, velika je dosle bila Matična delavnost, a nič manjša njena varčnost. Po takem tedaj zasluži, da jo podpira vsak, komur srce bije za narod slovenski, za pospeh slovenskega slovstva in omiko naroda našega. Podpora Matici pa je mogoča na dvojno stran: s pristopom temu društvu in z majhnim denarnim doneskom vsako leto, komur ni moč stopiti v vrsto ustanovnikov, in pa s spisovanjem koristnih, narodu našemu potrebnih knjig. V tem oziru imamo Slovenci še obširno polje pred seboj, ki ga je obdelovati treba. Matica je častno dozdej spolnila svojo nalogo, in pričakovati moremo, da jo spolnuje tudi v prihodnje.

Znanstvene stvari.

Poročilo

o XXV. skupščini Matičinega odbora

9. julija 1872.

(Dalje.)

4. Zdaj je prišla na vrsto obravnava o zadevah Matične tiskarnice. — Odsekov poročevalec gosp. A. Lésar je bral sledeče poročilo:

„Slavni odbor! Pri XX. odborovi skupščini 9. februarja 1871. leta je predsednik g. dr. Costa stavil nasvèt: „Naj Matica vloží prošnjo za privoljenje lastne tiskarnice, ki bi Matici utegnila jako pomnožiti dohodke“. Odbor je soglasno pritrdil temu predlogu.

Izvrševaje ta sklep upravništvo koj 28. februarja 1871. leta vloží prošnjo za privoljenje tiskarnice.

C. k. deželna vlada z odpisom od 26. marcija 1871. leta, št. 2071, Matici prošeno privoljenje dá s pristavkom, da jej Matica, predno prične tiskati, vsled

§. 5. obrtne postave od 20, decembra 1859. leta v potrjenje imenuje opravnika, ki bode vodil tiskarnico.

Pred obravnavo tega privoljenja v XXI. odborovi skupščini 31. maja 1871. l. g. dr. Costa naznani odboru, da g. Blaznik Matici na prodaj ponuja svojo tiskarnico z vsem blagom, z vsemi svojimi založniškimi pravicami in hišo, ter odboru v pretres stavi tri vprašanja: a) ali je ali ne ugoden trenutek, da se Matica poprime svoje pridobljene pravice? — b) Ali se naj Matica z g. Blaznikom spusti v dogovor? — in c) ali si naj Matica napravi čisto novo tiskarnico. Da se važna ta stvar resno preudari, obveljal je nasvèt: „naj se po listkih voli odsek treh odbornikov, ki do prihodnje odborove seje pretrese vsa tri vprašanja in temeljito poroča odboru“. — Izvoljeni so bili v ta odsek gg. dr. Razlag, Vilhar in Lésar.

Pri XXII. odborovi skupščini 31. avgusta 1871. l. poročal je A. Lésar v imenu odseka, ki je stavil nasvèt: „Naj odbor izmed sebe voli odsek treh odbornikov, ki si smejo privzeti izvedencev, da po načelih, izrečenih po poročilu, izdelata popolen načrt o osnovi čisto nove tiskarnice v Matični hiši in vsled tega tudi hišne preuredbe, ugodne tiskarnici, ter poroča prihodnji odborovi skupščini“.

Ta nasvèt se je opiral na to, a) da je odsek soglasno pripoznal korist za Matico, ako si osnuje tiskarnico in b) na to, da si Matica ne more kupiti Blaznikove tiskarnice, ker nima toliko premoženja, kolikor je g. Blaznik cenil svojo tiskarnico; dolga pa ne kaže delati Matici.

Odbor brez vsega besedovanja soglasno pritrdi nasvetu in v ta odsek zopet voli gg. dr. Razlaga, Vilharja in Lésarja.

Doslé je vse gladko teklo in sklepalo se soglasno brez vsacega pomislika tako v odseku kakor v odboru. — Odkar je pa odsek pregledal bil Blaznikovo tiskarnico, ali prav za prav njene račune in računске sklepe, ki jih je Blaznik pod pogojo molčečnosti pokazal odseku, pričele so se opovire in rodili pomislíki zoper Matično tiskarnico.

V imenu tega odseka g. dr. Razlag pri XXIII. skupščini 2. novembra 1871. leta najprej poroča, da se odsek še ni odločil za noben nasvèt, ampak da je našel neke formalne pomislíke,*) ki morajo rešeni biti, predno mu je moč staviti svoje nasvete. Ti pomislíki so: ali ima Matični odbor po sedanjih pravilih pravico, en del Matične glavnice vložiti v tiskarno obrtnijo, ker 17. §. Matičnih pravil pravi: „Glavnica mora imeti tako varnost, kakoršne je po zakonu treba sirotinskemu imetku“. — Če odbor nima te pravice, treba bi bilo premeniti pravila. V tem slučaju pa nastane vprašanje: kdo sme v tem obziru preurediti pravila? — Po 8. §. f) ima občni zbor pravico preurediti pravila; po §. 19. pa imajo samo ustanovniki, ki so zložili glavnico — pravico skleniti, v kakošen za slovenski narod občnokoristen namen se obrne društven imetek, ako bi nehalo društvo; — odbor pa le tedaj, ako več ne bi bilo mogoče sklicati véliki zbor.

Ti pomislíki so v skupščini 2. nov. 1871. l. bili naznanjeni samo zato, da jih odborniki premišljajo in

*) Kako ves zmešan je dopisnik „Slov. Naroda“ (dr. Vošnjak) o poročilu Matične seje, kaže med družim prečitna laž, ki jo vsak bralec lahko z roko zagrabi, namreč da je dr. Bleiweis v odborovi seji interpeliral dr. Razlaga, „zakaj da on svoje pomislíke še le denes (!!!) pové, češ, da jih poprej ni imel“ (!!!). Dr. Bleiweis je za dr. Razlagove pomislíke že davno vedel; „denes“ mu jih dr. R. pa še povedati ni mogel, ker je dr. Bl. prvi govoril, tedaj nihče pred njim, kakor je unkrat v „Nar.“ sam povedal. — Kako zvijačno je v obče poročilo „Slov. Nar.“, to bodo bralci sami lahko sodili, ko beró pričujoči objektivni popis te obravnave. Vred.

vedó soditi v skupščini, v kateri se razprava o tiskarnici dene na dnevni red.

Pri VII. občnem zboru 15. februarja 1872. leta je g. dr. Bleiweis nanašaje se na točko odborovega poročila o „tiskarnici“ stavil dva nasveta: a) občni zbor odboru nalaga, da pozveduje v pospehu Mohorjeve tiskarnice, in b) odbor naj na tanko pretrese pomislke v poročilu navedene in o tej stvari poroča prihodnjemu občnemu zboru.

Gosp. predsednik dr. Costa opomni, da ne bi mogel dati glasovati o dr. Bleiweisovih predlogih, ko bi kaj odločilnega imela v sebi, ker občni zbor smé odločevati le v stvaréh, ktere mu predlaga odbor; toda ta predloga sta le formalna ter odboru le nalagata dolžnost, to stvar še dalje prevdarjati; zato smé občni zbor glasovati o njima.

Velika večina pritrđi omenjenima predlogama.

Pri XXIV. odborovi skupščini 7. marcija 1872. l. bil je voljen nov odsek 5 odbornikov za Matično tiskarnico, in sicer gg. dr. Bleiweis, dr. Razlag, Fr. Sovan, Iv. Vilhar in A. Lésar.

To so dosedanje bistvene zgodovinske črtice, slavnemu odboru znane iz obravnav o osnovi Matične tiskarnice.

Naj slavni odbor zdaj še dalje izvé, kaj je ravno imenovani odsek delal, predno je prišel do nasvetov, ki so danes na dnevnem redu.

Najprej je bil g. Klein, voditelj Egerčne tiskarnice, vprašan, s koliko istino bi se dala čisto nova tiskarnica osnovati? Ta izvedenec je stroške za tiskarnico, ki bi delala s 4 stavci in imela črk za 10 pól, preračunal na 12.000 gold.

Dalje smo vsled naročila, ki ga je sl. občni zbor dal odseku, vprašali o osnovi in vspehu tiskarnice Mohorjeve družbe.

Iz prijaznega odgovora smo prejeli veselo poročilo; izvedeli smo, da se je ta tiskarnica, ki dela z 20 delalci, osnovala s 15.700 gold. ter ima: a) črk za 8000 gold., b) mizarskega orodja za 1300 gold., c) strojev za 6400 gold.

Konečni denarni vspeh te tiskarnice se pokaže še le konec leta, ko se sklene račun; vendar je pa toliko že gotovo, da tiskarnica društvu nakloni više obresti, nego mu jih je dosedaj donášala istina; kajti tudi vnunjega dela jej ne manjka. (Dal. prih.)

Dopisi.

Iz Gradca 17. julija. A—č. (Nenavadna nevihta.) Predvčerajšnjim na večer so se privlekli hudi oblaki nad naše mesto; nastal je strašen vihar, deževalo je, kakor bi ga bil iz škafa lil, vmes je rožljala toča in pobijala okna, da je bilo groza; gromelo in bliskalo se je, da smo mislili, da pride že sodni dan. Skoraj 3 ure brez prenehanja je trajala ta nevihta. Škoda je po vrtilih in na polji v okolici neizmerna. Na niže ležečih krajih je nastopila voda v kleti in tudi v stanovanja pri tleh, ker ulični požiravniki niso mogli toliko vode sproti požirati. V gradu „Eggenberg“ pol ure od Gradca bilo je posebno hudo. Hudournik je prihrul s hriba, razdril je na več krajih vrtno obzidje in v krasnem vrtu, kinču graške okolice, je do malega vse razdjal. K sreči so za časom živino spravili iz hlevov, in oteli neko kršenico, ktero je silovita voda na tla podrla in že seboj tirala. „Eggenberg“ je zdaj poln radovednežev, ki ogledujejo, kaj zmore sila narave v malo urah! Res! grozovito je letošnje poletje po svojih nevihtah.

Trst 15. julija. F. J. — Včeraj je Rojanska čitalnica obhajala svojo obletnico tako krasno, da še nikoli tako. Rojanska čitalnica ima neko posebno in zgodovinsko imenitnost, kajti leta 1868. bila je tako hud trn Tržaškim lahom, da so grozovito divjali in pobijali po ulicah mirne Slovence in okoličane, ter napeli vse moči, spodkopati to narodno društvo. Al na sramoto nasprotnikom svojim se jači vsako leto. Včerajšna „beseda“ je to očitno pričala. Rodoljube v tako obilem številu zbrane, da so vse prostorije čitalnične bile prenapolnjene, je nagovoril predsednik g. Ružička ter lepo naslikal delokrožje čitalnično v preteklem in sedanjem času, priporoča slogo. Potem gosp. Klemenc nastopi in govori o ravnopravnosti, ki je nič ne vživa okolica tržaška, kteri manjka šol, čeravno plačuje silne davke, — gospóska mestna jej sili le laške dopise itd. Povsod le nepostavnost, nikjer ravnopravnost! — Prosti kmet Jurij Grdol pa je nasproti z ostrim govorom očital okoličanom preveliko njihovo nemarnost ter hudo bičal starokopitneže in odpadnike naroda, kteri brezznačajno uhajajo v sovražni tabor — za dobro plačilo! Vkljub vsemu temu vendar on ne obupa o končni zmagi Slovenije. — Vsi govori so bili navdušeno sprejeti, zlasti ta prostega okoličana. — Igra „V Ljubljano jo dajmo“ se je vršila izvrstno dobro; glavna faktorja pa sta bila ta večer gosp. Katalan in gospá Dolinarjeva. Gospodičina Hučekova, še prvenka, in gospodičina Vesel-ova ste bili na pravem mestu, in gosp. Remec je bil pravi malomestni „purgar“ in gosp. Poženel pravi „študentač“. — Izvrstna vojaška godba polka Sachsen Meiningen je vmes lepe slovanske piése svirala. Po „besedi“ je množica predstavila veselico svojo na hlad pred poslopje, ktero je bilo z mnogobrojnimi svetilnami in lepimi transparenti okinčano, za kar sta si gospoda brata Kurenta veliko hvalo zaslužila. O nastopanji jutranje zore smo vzeli slovó od čitalnice Rojanske s srčnim klicem: Živela mnogo let!

Frickov Janez.

V Rojanu. (Čitalnica naša) napravi v nedeljo 28. dne t. m. ob 7. uri zvečer veliko „besedo“ na prid nesrečnim bratom Čehom. Vstopni listi, kteri se dobodo pri tajniku in drugih odbornikih, veljajo za ude in neude 50 soldov. Vsi častiti udje in rodoljubi se vabijo v obilno vdeležitev, da pritekó na pomoč svojim slavnim bratom.

Za odbor:

Ivan Dolinar, tajnik.

Iz Gorice 21. julija. — Naše starešinstvene zadeve so dobile principiélno važnost. Dve volitvi 3. volilne skupščine je mestni zastop, po starem sestavljen, 10. junija t. l. za neveljavni izrekel. Sedeli so v seji tisti dan tudi oni starešine, kteri so bili o volitvah padli. Tedaj so bili oni sodniki novoizvoljencev, po kterih so padli! Namestništvo je mestno-zborni sklep ustavilo. In do tû je vse prav. A namestništvo je šlo še za en korak dalje: izreklo je volitvi po starešinstvu ovrženi za veljavni, češ, da ju je starešinstvo brez vzrokov ovrгло. Starešinstvo je imelo pa ta namestništveni čin za prestopok zoper svojo avtonomijo in se mu ni hotelo udati. Sklenilo je bilo dalje starešinstvo v omenjeni seji še nekaj družega, namreč to, da se potrjenim novim izvoljencem potrdilni dekret ne vroči, dokler ne bode stvar zarad volitev 3. skupščine dognana. Ta sklep je namestništvo tudi za nepostaven spoznalo. Po večkratnih dopisovanjih med dotičnimi oblastmi je prišlo do tega, da je stari župan potrjenim novoizvoljencem dekret vročil in potem odstopil. Na to je bila napovedana seja za 6. dan t. m., v ktero so bili povabljeni vsi starešine (razen 6, o volitvah ne vnovič izvoljenih) 1. in 2. skupščine; namesti dveh novih 3. skupščine — zarad kterih teče pravda — pa poprejšnja zbornika iste skupščine. In, ker je eden izmed nju županov namestnik, sklical je in vodil sejo on. Po mnogih zaupljivih naprejšnjih pogovorih bil je izid te seje ta, da so vs

tantu v Ljubljani s pismom od 19. junija 1872. l., da tarife so na Dunaji pri sedežu družbinem, ondi jih dobim v pisarnici na pregled. Res prečuden odgovor! Po tem bi bil moral potovati na Dunaj, da bi si ogledal tarife! 23. junija zažugam vodstvu s tožbo, ako mi v 14 dneh ne odgovori zastran teh tarif, in 3. julija je vodstvo odgovorilo prav pohlevno, da nima omenjenih tarif, da se je obrnilo zavoljo tega v London in da so jim iz Londona namesti tarif naznanili samo nekak ključ (Schlüssel) za prerajt prodanih polic. Ta „ključ“ pa je tak, da družbi Greshamovi odpira lepe dobičke. Po tem ključu se najpopred od celega zneska, ktereja je zavarovanec družbi v preteklih letih plačal, odšteje 15 od sto in po tem odbitku se spet od ostalega še zneska odbije enoletna premija; le kar po tem dvojnem odbitku še ostane, to je cena za prodano polico. Vprašam zdaj: ali je pa to pravilno, ali je to postavno? Nikakor ne; vsaj družba sama potrjuje, da to ni tarifa, ampak da to je le ključ in da zato po ključu dela prerajt, ker tarif nima. Zakaj pa jih nima? To je eno važno vprašanje, drugo pa je to: kdo bo družbo prisilil, da naredi tarife in jih c. k. vladi predloži?

Na ta vprašanja odgovora pričakujejo mnogoteri zavarovanci Greshama po naši deželi. Stvar je tehtna in očitno pred svetom je treba razjasnila.

Eden izmed zavarovancev Greshamovih v imenu več družih.

Dostavek vrednistva. Ker se g. pisatelj sklicuje na „Novice“, ki so priporočale Greshamovo društvo l. 1867., treba, da nekoliko besedi tudi zdaj spregovorijo.

Krivda zadeva le opravnike (agente) take, ki nevestno ljudem zlate gradove obetajo zato, da le provizijo zaslužijo; potem pa asekurate, ki površno, dostikrat otročje zanikrno zavarovanja sklepajo na tisoče, a ne da bi stvar dobro, resno prevdarili, splošna pravila in druga pisma pazljivo prebrali.

Skoraj vsa društva imajo blizo enaka pravila, tarife, kombinacije in cene.

Pri skor vseh družtvih je za podlago obrest (Zinsfuss) vzeta $3\frac{3}{4}$, 4 do $4\frac{1}{2}$ procent. Stareja društva imajo nižjo podlago, novejša višo, — toraj je le majhen razloček v premijah. To velja za vse tiste tarife, po katerih se zavaruje na doživenje.

Kakor pri teh kombinacijah, je tudi enakost skoraj pri tarifah vseh družtev, ki se glasijo na smrt.

Vsa društva imajo namreč glavno ceno na podlagi mrtvaških zapisnikov (Mortalitätstabellen) preračunjeno; in razlika med enim in drugim družtvom je le sèm ter tjà in mala, kakor je bila ta ali una tabela, ktere se je računar poslužil, bolj natančna od druge, ali različna od druge. Razloček pa je, kakor se je reklo, jako majhen. Iz navedene enakosti sledi, da so si tudi pravila raznih družtev do malega podobna. Zavarovalna društva so, kar se tiče tarif na doživenje (Erlebensfall) le hranilnice, in ne morejo družega nič biti. Razlika je samo imé in pa kombinacije, ki vežejo. — Upravništvo pri družtvih pa je gotovo draže kakor pri hranilnicah. V hranilnice prinesó ljudje sami denar, k zavarovanju jih morajo dragi popotniki z visokimi provizijami loviti in vabiti.

Vablivo in koristno je za mnogo ljudi zavarovanje na doživenje zato, ker postanejo prisiljeni plačevati, ali v hranilnico asekurance zneske nositi, kar bi morda sicer opustili. — Kupovanje polic je omejeno, prvič: da se sploh prične še le potem, ko je polica 3letna, in drugič: da se ne kupujejo brezpogojno vsake vrste police. Gotovo je, da vsako društvo želi, da ne bi kupčij imelo, in se rado ogiba kupovanja polic.

Ker pričujoča pritožba ne pové na tanko, po kateri kombinaciji je bil zavarovanec zavarovan: ali samo na doživenje, ali tako, da kapital lahko testira, ako pred umrje, ko mine 15 let, ne more se reči, je li društvo vezano brezpogojno polico kupiti, in koliko za-njo dati bi po pravih moralo.

Konečno moremo reči, da društvo „Gresham“ ni slabeje in ne boljše od drugih. Drugače pa je o nekterih opravniki (agentih) njegovih. Opravniki „Greshama“ — to je res — so vabili zavarovance posebno s tem, da so asekuratom obetali jako visoke dobitke. Rekli so nekteri, da bodo dobitki drugih 3 let polovico ali $\frac{2}{3}$ premije pokrili, in da na zadnja leta ne bo treba nič plačevati, da — še kapital bode narastel. — Na te limanice se je mnogo asekuratom vjelo. Največi kontingent dali so duhovni — v trdni veri, da rodoljubni gospodje resnico govore, da bode to, kar se obeta, tudi zgodilo se. Marsikter je prevzel veliko plačilo misleč, da prva tri leta bo že shajal, potem bo pa odlegel in posled prinesel bode mali vloženi denar velik kapital. — Po preteklih 3 letih pride razdel dobitka menda po 4 odstotke. Kdor je 300 gld. že plačal, dobil je 12 gld. To pa ni goljufija od strani društva, kajti zato, da je zavarovanec deležnik nekega dobička, plača le nekaj soldov več od onega, ki noče nič dobička, nego zavaruje sebe ali družega prav navadno. Kolikošen dobiček se sme zahtevati ali pričakovati, ako se na ta račun kakih 13 do 20 soldov od 100 gld. kapitala na leto plačuje? Gotovo le taki vlogi primeren dobiček. To je sicer očitno, a neskušeni ljudje tega ne opazijo, in predrzni „lovci provizije“ zlo rabijo tarito na dobitke brezozirno na svojo in društveno čast in pa brezvestno. — Tako postopali pa neki niso samo možje „Greshama“, temuž žalibog tudi drugi, in še zmirom se čujejo pritožbe take. Al temu se tudi ne bo preje v okom prišlo, dokler se ne bodo le popolnoma značajni in izurjeni ljudje najemali za toliko važne posle.

Znanstvene stvari.

Poročilo

o XXV. skupščini Matičinega odbora

9. julija 1872.

(Dalje.)

Po teh pozvedbah se vseh pet udov odseka snide 15. maja t. l. ter se po resnem prevdarjanju zedini o teh-le dveh načelih: a) Odsek soglasno spoznava, da bode Matici na korist, ako osnuje lastno tiskarnico zlasti za svoje tiskanine, in b) odsek soglasno izreče, da ima odbor pravico gospodariti z novci društvenimi in da toraj za osnovo tiskarnice ni treba niti privoljenja občnega zbora niti ustanovnikov. — Vendar pa gosp. dr. Razlag še ostane pri svojem mnenju, da se, predno se osnuje tiskarnica, morajo premeniti pravila ozir nalaganja denarjev, ker tiskarnica glavnici ne daje sitotinske varnosti. Drugi štirje gosp. odsekovi udje pa so te misli, da se glavnica v tem slučaju ne naloži ali izposodi na nobeno tiskarnico, ampak da se tiskarnica osnuje le zato, ker je koristna in potrebna za glavni namen Matičen — ki se imenuje „izdavanje knjig“ — kakor so, na pr., mnogi svinco- in lesorezi, ki sijih je Matica za drage denarje morala kupiti, da je mogla na svetlo spraviti „štiri letne čase“, Foellekerjevo „mineralogijo“, „Schoedlerjevo knjigo prirode“, — kakor so kameni, v ktere so vrezani zemljovidi. Semkaj tudi spada delo, ktero je Matica doslé morala plačevati tiskarjem. S tem so, kakor mislijo 4 udje odsekovi, tem bolj rešeni vsi formalni pomisliki, ki jih je

navel g. dr. Razlag, ker c. k. deželna vlada, predno je dovoljenje dala Matici za napravo tiskarnice, je gotovo prevdarila: ali je to po pravilih njenih pripustljivo ali ne; po tem je jasno, da prememba pravil ni potrebna.

Na to A. Lésar, prepričan, da bode tiskarnica donášala primerne obresti, odseku ponudi ta nasvet:

Ako odbor ne bi hotel pritrditi ustanovi Maticne tiskarnice, osnovati jo hoče on na svoj račun pod temi pogoji: a) Matica naj mu dá svojo firmo; b) zagotovi naj mu, da bode pri njem dala tiskati svoje knjige po ceni, po kateri tiskajo druge tiskarnice; c) dá v Maticni hiši pritlične prostore v najem za najemščino, ki jo plačuje gostilničar; ako bi kedaj hotel razširiti tiskarnico, dá mu v najem tudi prostore v prvem nadstropji; d) naj privoli, da sme v tovaršijo vzeti, kogar hoče, in e) da mu ne smé odpovedati niti stanovanja niti firme, niti tiskovnega svojega dela; a on pa da sme Matici odpovedati, kedar hoče; f) Lésar pa Matici zagotovi, izročiti jej ves čisti dobiček, kolikor ga bode nad 10 odstotkov donášala tiskarnica.

Odsek te ponudbe Lésarjeve ni vzel v pretres, ampak dal mu je nalogo sestaviti načrt nove tiskarnice in osnovalne stroške ter napraviti izkaz, koliko dela potrebuje tiskarnica, da Matica pri osnovi ne bi imela škode, — koliko dela daje tiskarnici Matica sama, koliko bi potrebovala vnanjega dela in od kod bi se ga bilo nadjati.

A. Lésar vstreže temu nalogu ter odseku, ki se je sešel 12. junija, podá ta-le izkaz:

Ker se ima tiskarnica v začetku zlasti za lastne potrebe ustanoviti, zadostovalo bode, da se osnuje z 10.000 gold., in sicer kupi:

- a) tiskovnih črk za 4713 gold.
- b) mizarske oprave za 1000 "
- c) 4 tiskovne stroje za 4287 "

Letni stroški pa bi znašali:

- a) 5% obresti od 10.000 gold. 500 gold.
- b) delavcem, in sicer:
 - 1. voditelju tiskarnice, ki bode ob enem tudi stavec 700 "
 - 2. družemu stavcu 500 "
 - 3. dvema učencema 200 "
 - 4. enemu strojevodji in ročnemu tiskarju 500 "
 - 5. enemu delalcu 300 "
 - 6. eni deklici 200 "
- c) uporaba črk na leto in dan 300 "
- d) najemščina hišna 140 "

Skupaj toraj . 3340 gold.

Dela bi tiskarnica imela:

- a) Maticnega po dosedanjih večletnih poprečnih skušnjah za 2125 "
- toraj toliko gotovega dela, kolikor ga je malo ktera, ki se je ustanovila, imela zagotovljenega, predno se je pričela snovati.
- b) Vnanjega dela treba bi bilo za . . 1215 "
- to je okoli 50 tiskanih pôl.

Toliko vnanjega dela gotovo dobí Maticna tiskarnica, ker ni ravno predrznost misliti, da ne bi kaj dela dobila od kmetijske družbe, deželnega odbora, škofijskega ordinarijata, nekterih bukvovezov, katol. družbe, narodne čitalnice, drugih oblastnij za konkurenčna dela, narodnih trgovcev in posamnih Maticnih udov. Tudi ni nemogoče, da Maticna tiskarnica dobí tiskati „Novice“ in „Danico“ itd. itd.

Vrh tega vsakdanja skušnja kaže, da se sedanji

čas čedalje več tiska; nikakor ni toraj dvomiti, da tudi Maticna tiskarnica dobí zadosti tiskarskega dela.

Recimo pa — česar menda nikdo ne verjame — češ, da Maticni tiskarnici celó nobeno vnanje delo ne dojde; kaj potem? — V tem primerljeji kaže Matici gotova škoda, ker tako majhna tiskarnica, da bi ž njo bilo sklenjenih le 2125 gold. stroškov, se vendar v sedanjih časih ne more osnovati. Toda ta gotova škoda nikakor ne bi bila tolika, kolikoršno kaže ravnokar dani izkaz, namreč 1215 gold.; kajti v takem primerljeji ne bomo potrebovali toliko delalcev, kolikor jih navaja omenjeni izkaz. Tako, na priliko, ne bode treba: a) učencev, toraj tudi ne 200 gold. stroškov, za nju računjenih; b) tudi stanovitnega družega delalca ne bode treba, izhajali bomo z delalcem za tretjino leta, toraj se stroški pri delalcu zopet znižajo za 200 gold., c) ravno tako ne bode treba najemati deklico za celo leto, ampak za tretjino leta; pri tem se prihrani zopet 150 gold., d) za porabo črk in družega tiskarskega blaga bilo bi 300 gold. previsoko nastavljenih, zadosti bi bilo le 100 gold. računati v ta namen, to bi stroške zopet znižalo za 200 gold.; vsega skupaj bi toraj 750 gold. odpadlo od stroškov; po tem takem bi zmanjkovalo le 465 gold., da bi Matica bila brez škode. V tem najneugodnejšem in neverjetnem slučaju bi se reklo, da grede Matici v zgubo obresti od ustanovne istine 10.000 gold. — Vrh tega bi Matica tako malo tiskarnico osnovala lahko z 8000 gold.

Da se tega neugodnega slučaja nikakor ni bati, o tem je odsek tako trdno prepričan, da se izmed njegovih udov gotovo najde kdo, ki Matici poroštvo dá z obljubo, povrniti jej to škodo, se vé da proti temu, da Matica temu poroku nasproti obljubi primerni del od čistega dobička, ki bode Matici dohajal iz tiskarnice, in da se mu izroči vodstvo Maticne tiskarnice.

Po vsem tem razkazovanji je četvorica odseka (dr. Bleiweis, Lésar, Sovan in Vilhar, — dr. Razlaga, ki se vé da je bil tudi povabljen v sejo, ni bilo pri tem shodu, ker je bil zadržan po svojih odvetniških opravkih) resno pretresal svojo nalogo, ter se v prvi vrsti zedinil za nasvet, ki je danes na dnevnem redu, da slavni odbor sodi o njem.

Naj še omenim dogodka, ki se je pripetil po shodu 12. junija. Umril je gosp. Blaznik, ki je jako umno vodil svojo tiskarnico. Mogoče, da, celó verjetno je, da ne prestane Blaznikova tiskarnica; toda vse drugo je Blaznikova tiskarnica brez Blaznika, vse drugo obče znani in skušeni Blaznik voditelj tiskarnici. Odsek je toraj tega prepričanja, da ni bilo in morda mnogo let ne bode za Matico tako ugodnega časa, osnovati si tiskarnico, nego je ravno sedaj.

Iz tega sporočila je toraj razvidno, da je odsek pred očmi imel tri načine, izmed katerih naj bi se po enem ustanovila Maticna tiskarnica: 1. Matica si lahko osnuje lastno, popolnoma neodvisno, samostojno tiskarnico, ki jej bode po prepričanju odsekovem več donášala, nego 1000 novih letnikov; 2. Matica si lahko osnuje tiskarnico s tem, da jej kdo dá poroštvo, da ne bode trpela denarne škode; za to poroštvo bilo bi pa treba poroku obljubiti primerni del od čistega dobička, ki ga bode donášala tiskarnica, in vodstvo prepustiti poroku; 3. Matica si lahko osnuje tiskarnico s tem, da njeno vodstvo prepusti enemu začetniku ali pa društvu, od Maticnega odbora popolnoma neodvisnemu, ki bi neko liko svojega dobička oddajal Matici.

Odsek pak se je v prvi vrsti odločil za prvi način, namreč, Matica naj si osnuje tiskarnico popolnoma samostojno, neodvisno. In to a) zato, ker je samostojnost in neodvisnost že sama po sebi neprecenljiva korist (tukaj nočem omenjati dogodka letošnjega v Brnu,

ampak sl. odboru le v spomin kličem lastne skušnje 1870. in 1871. l., ko se zaradi nujnih družih del (vzlasti deželnega odbora) ljubljanski tiskarji niso hoteli zavezati, da bi do določenega časa dovršili Maticne knjige, in da so naše knjige omenjenih dveh let za pol in še celó za 3 četrt leta bile dovršene po preteklem društvenem letu, kar niti odboru niti društvenikom ni bilo všeč); in b) zato, ker neodvisna tiskarnica bi Matici donášala tudi največo denarno korist, ker z nikomur ne bi imela deliti svojega zasluška.

Ako ne bi sl. odbor pritrdil temu načinu, nasvetuje se drugi in potem tretji način.

Edina korist Maticna — in nič drugega — bilo je vodilo odseku. In ker odsek sme misliti, da tudi slavni odbor nima nikakoršnega drugega namena, nego pospeševati Maticno korist na vsako stran, zato mu prav živo priporoča svoj nasvet ter se nadja, da mu pritrdi slavni odbor tako soglasno, kakor je bil soglasno sklenil c. k. deželno vlado prositi privoljenja, da si Matica napravi tiskarnico“.

(Dal. prih.)

Mnogovrstne novice.

* *Koliko so Dunajčanje lani pojedli in popili, kaže davek, ki ga je mesto plačalo za povžite reči; ta je znesel 10 milijonov in 266.531 gold., tako, da — brez vštete kave, soli, čaja in tobaka — je na vsacega človeka od 600.000 prebivalcev prišlo kakih 17 gold. na leto vžitninskega davka.*

Vina so popili 446.388 veder, piva 1 milijon in 205.715 veder, volov in krav so pojedli 93.273, telet 136.681, ovác, koštrunov, jagnet 97.463, prešičev 162.190, kuretine 1 milijon in 925.936, divjačine 200.000, rib frišnih in nasoljenih 10.601 cent., morskih rib 9982 cent., klobas in salamij 138.720 centov, zelenjave 47.237 centov, moke 1 milijon in 481.246 centov, sočivja 507.963 centov, sadja frišnega, orehov in kostanja 353.090 centov, surovega masla in druge masti 43.127 centov, sira 25.786 centov, sala 7726 centov, jajc 46 milijonov in 967.400, drv 102.343 sežnjev, premoga 4 milijone in 594.033 centov. Pripeljalo se je tudi v mesto 113 milijonov 733.000 opék (ceglov), 24.937 škrlí, 55.301 centov apna, 138.523 gipsa, 290.289 vóz peska itd. Če eno samo mesto toliko potrebuje, je pač očitno, koliko je pridelka treba, da ima le eno samo mesto zadosti.

* *Dolgost vseh železnic našega cesarstva znaša danes 1620 milj; mi pravimo: danes, kajti vsak mesec skoro se odpirajo nove železnice. Na vseh teh železnicah se je (ne vštete Požunsko-Trnovske, ki še ni naznanila svojega gibanja) pretekli mesec junij peljalo 3 milijone in 76.591 ljudi, blaga pa 41 milijonov in 209.164 centov. Dohodki so znesli 13 milijonov in 219.626 gold., po takem za 670.542 gold. več memo lani v tem mesecu. Ta večí dohodek pa izvira od več železnic, ki so se odprle v tem času.*

* *V Belgradu bode 22. dne prihodnjega meseca velika svečanost: dozdej namestno vladarstvo odstopi in polnoletni knez srbski Milan vzame vladarstvo v svoje roke. Povabljeni so k udeležtvu te svečanosti tudi gostje avstrijskih mest. Namestno vladarstvo je svojo nalogo častno rešilo, čeravno je njegovo stališče težavno bilo v borbi z radikalno in liberalno stranko. Z bistrim očesom je brž našlo pravo pot, ki jo je kazala večina narodova, držeča se onega zmernega napredka, ki le po dobrem prevdanku novo stavi na mesto starega, ne prezira narodovega čutja in ne buta z glavo skozi zid. Pošteno v vsem svojem djanji se je na čelo postavilo narodovi večini in popolno njeno zaupanje si pridobilo,*

tako pa tudi pot lahkega vladanja ogladilo mlademu knezu, ki bode krmilo v svoje roke vzel, opirajoče se na ljubézen in zaupanje velike večine srbskega naroda, a tudi na prijateljstvo vseh vnanjih vlad. Gotovo mu tega ne zavida nihče razen — oholih magjarskih politikov.

* *Letina, kar se tiče žita, se more srednje dobra imenovati po poročilih iz Ogerskega, Moldave in Vlahije, Angleškega in severnega Nemškega. Na Ogerskem se je pšenica bolje obnesla kakor lani, rž je lepa, ječmen pa za 3—4 funte loži (vagán tehta komaj 72 funtov) v najbolji županiji; ovsá bode veliko, zato cena staremu pada; koruza stoji izvrstno. Na Laškem so pšenice malo pridelali, pa tudi je lahka.*

* *Čbelarstvo v Bukovini povzdigniti, daje kmetijska družba Črnoviška iz državne subvencije štipendije učiteljem, kateri gredó h kakemu čbelorejcu učít se čbeloreje.*

Dopisi.

Iz Ruskega 16/11. julija. —η— Znani ruski romanograf (ako se more tako imenovati) Ivan Turgenjev je izdal pred nekimi meseci sopet dimasti poluroman, iz kterege je vidno to, da starčeka dušne moči zapuščajo. Oder si je pisatelj zbil iz nemških desk, tragi-komično trupó pa sestavil iz ruskih turistov, laških premetencev in francoskih mamzeljek. Na njegovem Rusu ni pičice zdrave, a se tudi ozdraviti ne dá. Ko so ga v Renu in Seni do niti razmočili, se vrne za peč v Petrograd; a čez trideset let se mu tukaj začne zdehati po starih časih, ko je radodarnim hvaležno poljuboval ročico za grozdček. Hajdi na zapad! — na zelenih bregovih sinjega Rena svoje golobičice ne najde, pri modri Seni pa izvé, da je vže davno davno zletela proti Ameriki. Nu, golobček, za njo na morje! — tam jo je doletel, če ga ni burja zadržala.

Ta ričet v zlati posodi se je skuhal, kakor „Dim“, z namenom, Rusom oči odpirati. Turgenjev je vže pred mnogo leti zapustil svojo domovino ter živi vedno tam na zelenih bregovih sinjega Rena.

S tistega časa se je v Rusiji mnogo mnogo spremenilo, zato njegovo risanje ruskega bitja ni več točno in verno; on mnogo trdi, cesar ni, mnogo pa odrekuje, kar je. Posebno veselje ima mož „slavjanofile“ oblačiti v plašč Homerovega Tersita, ako mu ni mogoče, navesti jim še huje razcapanega. On sploh ruskih „slavjanofilov“ videti ne more, ker jih ne pozna; čital je menda v Tollovem slovarji abotno nesmisel, da slavjanofili ne priznavajo preobrazovanja ruske države in da vidijo ideal ruskega ustrojstva v dopetrovskoj Rusiji. Le iz tega more izvirati njegovo sovraštvo do „slavjanofilov“. On si jih misli neko malo tropico zabutih sovražnikov vsacega svobodnega gibanja in resničnega napredka, nevednežev brez vse npravstvenosti, fanatičnih ustnežev, ki spodobnosti po imenu ne poznajo, surovih tiranov in slepo orodje tiranstva — skoraj to, kar nemškutarji in poredni Nemci pod panslavisti, in povidimomu slovenski „liberalci“ pod narodnimi „mračnjaki“ razumevajo. Ista pesem povsod, — a to je pomota. Slavjanofili, vsaj v Rusiji, so duša in telo naroda; jaz do sedaj še nisem našel razločka med narodnjaki in slavjanofili. V Rusiji konstitucije ni; odmev javnega mnenja je žurnalistika, vsacemu je svobodno podpisati se in čitati časopis, kakoršen hoče, in vendar se drže le narodni, ali, kakor jih zmerjajo, „slavjanofilski“ časopisi; liberalci imajo razen par obskurnih lističev edine „Sank-Peterburgskija Vedomosti“, in še te morajo od vseh vetrov sveta podporo prejemati, da životarijo ter kričé po neki lažnjivi svobodi, po neki sanjarski omiki in vednosti, ktere same

sebeno pa naša častita duhovščina naj bi to častno nalogo prevzela, proste kmetovalce o priložnosti o tej zadevi primerno podučevala ter je za napravo večih srenjskih sušilnic v nemala in spodbujevala. — Če bi se pa kdo utegnil nad tem spotikovati in bi znabiti mislil, da ni mogoče v srenjskih sušilnicah tako hitro sušiti, da bi češplje, ki pridejo na zadnje na vrsto, nobene škode ne trpele, temu lahko v tolažbo povem, da se na kako škodo še misliti ne more, kajti če bi se takim češpljam kaka škoda godila, gotovo se ne bi srenjske sušilnice na Nemškem v tako obilnem številu vpeljevale, da je dandanes že skoraj vsaka soseska ima. —

To je predgovor, s katerim je g. Rihard Dolenc pričel poduk o sušenju češpelj, ki ga je razjasnil s podobama dveh Lukas-ovih sušilnic, dodavši tudi nauk, kako se dober slivovec kuha. Vse to se nahaja v „Naznanilih družbe kmetijske kranjske“ udom družbinim namenjenih. Če pa kdo drug naših gospodarjev želi podobo teh sušilnic, naj se obrne do družbe kmetijske.

V najnovejši dobi se je pa nekaj še v našo deželo vrinilo, kar je sušenju in sploh višemu vkoristenju naših češpelj gotovo na veliko škodo. Zapazil sem — piše g. Dolenc — že l. 1868., da zahajajo Dunajčani, kakor tudi Lahi in Brici (iz Brd pri Gorici), v naše kraje surove češplje kupovat. Dunajčani napravljajo nekakošen slivovec iz njih, Lahi in Brici je pa lupijo, koščic oprostijo in potem posušé. Na ta način posušene češplje naposled nekoliko z žveplom zakadé, in glej! — vse je storjeno, česar je bilo treba, da se potem cent po 40 do 45 gld. prodá; od nas je pa kupujejo k večemu le po 2 gold.! Naši kmetje pa tudi drugi boljši gospodarji se pa mnogokrat prav radi v take kupčije spuščajo; kajti znano nam je vsem, da ga ni skoraj dneva v pratiki zaznamovanega, ko ne bi bil eden ali drug bodi-si že v manjih ali večih denarnih stiskah. Toda tega nobeden ne pomisli, da si vse to v svojo lastno in veliko škodo dela; kajti ako se Dunajčanom splača, da si češplje za slivovec od nas na Dunaj vozijo, kako neki bi se pri nas domá ne splačalo češplje v slivovec pokuhati? To se vé, da je treba za pridobitev dobrega slivovca tudi pravega ravnanja pri vrenji in kuhanji češpelj, a ravno v tej zadevi se pri nas še malo zvedenih kmetov nahaja. Zatega del se mi zdi primerno in koristno, da sušenju češpelj tudi kratek navod dodam, kako naj bi se v prihodnje iz češpelj kuhal dober slivovec.

Na hvalo Gülichovega načina, krompir saditi.

Te dni me je prosila pridna gospodinja, žena Jan. Jelačičeva v Ljubljani, naj grem pogledat krompir, ki ga je pridelal njen mož, posestnik nekega zemljišča za streliščem, in ga sadil po poduku, kterege je bral v letošnji „Pratiki“. Rad sem jej spolnil to željo, ker sem ženici na obrazu bral veselje, ki ga je s svojim možem imela nad tem, da sta ubogala svét „Pratike“, zdaj tako bogato izplačan.

Res lep krompir sem našel in prav veliko krompirjev med družimi po pest debelih. Sadila sta namreč 24 celih (ne zrezanih), drobno jabelko debelih krompirjev, in na 3 sežnjih pridelala sta 60 funtov prav lepega krompirja.

Čeravno je po obilih skušnjah do dobrega potrjeno, da krompir po Gülichovem nauku saditi daje najlepše pridelke, me je ta Jelačičeva skušnja vendar še posebno zato veselila, ker priča, da dobri nauki po „Pratiki“ sejani ne padajo na pusta tla, ampak na rodovitno zemljo, in marsikak časniki, ki se baha z velicim popirjem, našemu ljudstvu ni še kosa boljega

kruha prinesel kakor ga mu je v mnogih ozirih dala drobna „Pratika“.

Še nekaj k lovu škodljivih metuljev belinov.

Ker sem bral v „Novicah“ in „Učit. Tovaršu“, da se je letos več učiteljev s pomočjo svojih učencev pokončavanja silno škodljivih belih metuljev poprijelo, zato naj naznanim „Novicam“, da tudi jaz sem si v dolžnost štel, s pomočjo šolske mladine isto storiti. Razodel sem učencem v šoli, kako veliko škodo sadunosno drevje, kterege je pri nas posebno veliko, po zalegi belih metuljev trpi, in kako koristno, nam vsem v prid in dobiček bi bilo škodljivce popolnoma pokončati. Da bi se pa otroci tega dela bolj z veseljem poprijeli, sem tudi obljubil nekoliko plačila tistim, ki bodo zunaj šolskega časa metulje pridno lovili in pokončavali. Vspeh je bil prav dober. Kmalu so mi nanosili v klobukih in drugih posodah toliko pomorjenih metuljev, da mi je bilo skoraj žal, da sem jim bil plačilo obljubil, al mož beseda sem vendar le ostal, ker obljubiti, a obljube ne držati, bi posebno pri otrocih ne storilo dobro.*) Prav natančnega števila pokončanih metuljev ne morem povedati, ker lovili in pobijali so jih tudi otroci, ki še ne hodijo v šolo in tudi tisti, ki so že vsakdanjo šolo zapustili. Naštelo in zapisalo se je 23.900 metuljev, ki so jih le tisti učenci pokončali, ki še vsakdanjo šolo obiskujejo.

Zalilog.

M. Kalan.

Znanstvene stvari.

Poročilo

o XXV. skupščini Matičinega odbora

9. julija 1872.

(Dalje.)

Po prebranem poročilu naznani tajnik dopise vnanjih odbornikov v tej zadevi. — Odsekovemu navetu pritrjujejo: gg. Grabrijan, Cigale, Črne, Winkler; proti njemu pišejo: gg. Svetec, Einspieler in Erjavec, češ, naj se na razsodbo izroči občnemu zboru, g. dr. Krek pa sploh proti osnovi tiskarnice Matične, in če ta misel ne bi obveljala, naj se sklep prepusti občnemu zboru, njegov dopis pa priloži zapisniku.

Prične se potem razprava.

Prvi si v splošni razpravi izprosi besede g. dr. Bleiweis, ter pravi zato, ker „Slov. Nar.“ je v 75. listu prav v tej zadevi, ktera je zdaj na dnevnem redu, ga krivičil perfidije „zakotnega zasedanja“, ki žali njegovo čast, ktere nikomur skruniti ne dá; — ker so vsi v ono „Narodovo“ „zakotno zasedanje“ povabljeni g. odborniki zdaj pričujoči, naj sami povedó, kako so bili povabljeni, zakaj in kam, da se razvidi hudobna namera onega spiska. Gosp. dr. Bleiweis potem v obširnem govoru našteva razloge, zakaj da se je on, ki je v poslednjem občnem zboru stavil predloge, da tiskarnica ne zgine iz obravnave Matičnih, upravičenega čutil pred odborovo sejo pozvedeti mnenje nekterih odbornikov, da se za odsekov predlog morebiti dobodo še druge podslombe. Njegovo stališče — je rekel — ni pristransko; on ni akcijonar nobene tiskarnice, tedaj popolnoma neodvisen; njega vodile korist Matice; zato je tudi veliko nevoljo obudilo v njem to, da si je upal dopisnik „Slov. Nar.“ po svetu nesti laž, da se je za tako imenovano narodno tiskarnico popred začelo delati kakor za Matično. Da se ta laž odkrije

*) Skusili bomo nekoliko povračila Vam nakloniti od sl. družbe kmetijske. Vred.

v zapisniku odborove današnje seje, zato prosi gosp. predsednika, naj dá konstatirati, da je Matica imela že privoljenje za tiskarnico, ko o „narodni tiskarnici“ še ni bilo ne duha ne sluha. O drugih točkah si pridrži besedo pozneje.

Gosp. predsednik odgovori, da prioriteto Matice dosti jasno spričuje poprej odboru brano odsekovo poročilo, kateremu nikdo izmed odbornikov ni ugovarjal. — Dr. J. Bleiweis je s tem zadovoljen.

Gosp. Trstenjak omeni, naj se časniški dopisi, ki jih kakov mazač pisari, ne vpletajo v odborove obravnave, ampak zavračajo po časniški poti.

Gosp. dr. Bleiweis odvrne, da se je njemu to pred vsem zdelo potrebno zato, da ne bi prav te spletke koga begale v njegovi razsodbi, in še bolj potrebno se mu je zdelo to kar naravnost in brez ovinkov priobčiti v odborovi seji, ker istega članka pisatelj sedi v tem odboru. Obrnivši se do g. dr. Vošnjaka ga vpraša, ali ni on sam rekel „der Artikel ist von uns“ (ta spisek je naš).

Gosp. dr. Vošnjak odgovori predgovorniku, da te reči ne spadajo v odborove današnje obravnave, in da z besedami „von uns“ (od nas) ni izrečeno, da bi on bil pisal oni članek.

Gosp. dr. Bleiweis odvrne, da prav v današnjo obravnavo spada to; vsaj je ravno na adresu odbornikov pred današnjo sejo bil namenjen oni „Narodov“ spisek.

Potem g. dr. Razlag poprime besedo ter pravi, da mora najprej razjasniti neke točke odsekovega poročila, ker se mu zdi, da se popolnoma ne vjema z obravnavami. Po njegovem spominu je prošnji za dovoljenje Matične tiskarnice glavni vzrok bil ta, da bi bilo to privoljenje nekak pritisk na tiskarnice ljubljanske, da Matici ne dražé dela. Obravnave za kup Blaznikove tiskarnice se je razbil nad tem, da se je odseku, kolikor mu jo je cenil Blaznik, zdela predraga. Že takrat pa je on rekel g. dr. Costi, da se mu kot pravoslovcu zdi, da si Matica brez premembe pravil ne sme osnovati tiskarnice, in da je tudi dr. Costa temu mnenju pritrtil. Pri odsekovi seji 15. maja odsek ni storil nepogojnega sklepa, da je Matici tiskarnica koristna in potrebna, ampak on (dr. Razlag) je pristavil pogoj, kedar bo Matica imela dosti svojega dela, in tako je g. Lesarju in g. Vilharju bila dana le naloga, v prihodnji odsekovi seji predložiti natančni načrt o stroških tiskarnice in o delu, ki ga bode gotovo imela in ki se ga ima nadjati. Po njegovem mnenju bi se Matična tiskarnica ne mogla zdržavati z lastnimi deli. Sedaj so delalci dragi. Znano mu je, da se voditelji tiskarnic plačujejo po 1500 gold. — §. 17. Matičnih pravil zahteva Matični glavni sirotinsko varnost, in ta je po drž. zakoniku pri zemljiščih $\frac{2}{3}$ in pri hišah $\frac{1}{2}$ cenjene vrednosti. Matica se ne smé spuščati v nevarnost, ki je pri obrtnijah zlasti pri sedanjih delavskih strikarijah. — Pa še ena druga reč je, zarad ktere je zoper odsekov nasvet. Vsa osnova se mu zdi nekako temna. V stroške ni šteta niti pridobnina niti dohodnina, s tema se stroški utegnejo zvišati do 4000 gld., toraj bode primanjkljaj viši nego 460 gold. On tudi ni za to, da bi se Matica, kakor „Narodov“ članek svetuje, s 5000 gld. udeležila pri narodni tiskarnici. Vrh tega teh stroškov ni v proračunu Matičnem. On je za načelo, da si Matica osnuje tiskarnico, kedar bode imela dosti svojega dela; sedaj pa ga še nima, zato nasvetuje, naj odbor o odsekovem predlogu preide na dnevni red.

Gosp. Božidar Raić pripoveduje, da mimogredé se je oglasil v ptujski čitalnici, ondi so se pogovarjali v Matični tiskarnici, in soglasno so mu tamošnji Matičarji rekli, naj nikar ne glasuje za-njo. Ko bi pa vendar obveljal nasvet, naj pomisli odbor, kako smo se

trudili zbirati doneske za Matico; na to so mu dali oblast, odboru povedati, da vsi Ptujski udje odstopijo od Matice.

Gosp. Davorin Trstenjak še enkrat poprime besedo ter pravi, da ustanovniki Celjski so mi naročili, glasovati zoper odsekov nasvet; če pa obveljá razlog „stat pro ratione voluntas“, da bodo iskali sodnijske pomoči.

Predsednik dr. Costa odgovori g. dr. Razlagu, da onega pomislika, ki mu ga g. dr. Razlag pripisuje, nikdar ni imel in nikdar ni izrekel, sicer ne bi bil prvi nasvetoval, naj bi si Matica osnovala tiskarnico. Ko bi dr. Razlagov pomislik bil utrjen, Matica ne bi bila smela kupiti si hiše, ki tudi ne daje zakonite sirotinske varnosti, in vendar je bila brez pomislikov kupljena s soglasnim sklepom.

Gosp. Lesar zagovarja poročilo, da se popolnoma vjema z odsekovimi obravnavami ter pravi, da g. dr. Razlag je navel le en razlog, vsled kterega smo prosili privoljenja, a zamolčal je glavni vzrok, namreč ta, da je bil govor tudi o stiski, v katero pridemo, ako bi umrl Blaznik, ki se mu je videlo, da je jel zeló pešati. Pri odsekovi seji 15. maja pravi dr. Razlag — ni bil storjen sklep, da je tiskarnica Matici potrebna in koristna; o takem sklepu pa poročilo tudi ne govori, ampak le pravi, da se je odsek zedinil v načelu, da je tiskarnica koristna in potrebna Matici; onega pristavka: „kedar bo Matica imela dosti svojega dela“, se ne vé nič spomniti, in tudi drugi gospodje odsekovi menda ne.

Gosp. dr. Bleiweis zagovarja resničnost poročila, da vsi odsekovi udje so povdarjali korist Matične tiskarnice, hoteli smo le, predno stavimo odboru dobro podprt nasvet, vedeti natančni izkaz stroškov in dohodkov njenih. — Reklo se je, da pravila ne pripuščajo tiskarnice, al g. dr. Razlag koj takrat, ko smo obravnavali nasvet prositi za privoljenje tiskarnice, ni sprožil teh pomislikov. Če bi v pravilih bil kakov zadržek, bila bi ga c. k. deželna vlada gotovo našla, in ne bi bila dala privoljenja. — Nekdo predgovornikov je rekel, da z velikim trudom smo nabirali doneske za Matico, in zdaj naj gredó v zgubo? Ko bi Matica — kar ni misliti — res ves denar, ki ga obrne v tiskarnico, zgubila, nič ne pojde v zgubo onih doneskov, ki so jih nabrali Ptujski in drugi ustanovniki, kajti sami volili g. Debeljaka in dr. Tomana zadostujete za tiskarnico. Govorniku ne gré na um, kako da bi ravno Matična tiskarnica tako nesrečna bila, da bi jej bila zguba gotova, ko so se vendar deležniki za tako imenovano „narodno tiskarnico“ tudi s tem vabili, da jim doide dobiček ali vsaj obresti od delnic! Naj bi bilo ono vabilo reklo, da akcijonarje čaka zguba, interessantno bi bilo zvedeti, koliko deležnikov bi bila dobila.

Gosp. predsednik dr. Costa: Žugalo se nam je s sodnijo; tega se nam pač ni bati, saj bomo vedeli na tožbo dati primeren odgovor.

Ko nikdo več ne poprime besede, dovršen je razgovor. (Kon. prih.)

Ozir po domovini.

Na Snežnik.

Združilo se nas je nekoliko ilirskih „Sokolov“, da napravimo izlet na sloveči Snežnik na Notranjskem.

17. julija se podamo na pot. Ko dospemo na prvi rob strme gore, iz ktere se živo-sladka Bistrica izliva, ozremo se na krasno dolino, ter vidimo drage prijatelje mahati nam na pozdrav z belimi rutami, mi pa jim z puškinim pokom odzdravljamo njih pozdrav in potem odrinemo čez planine.

ništvo in nehoté mora priti s šibojavne kritike. In kaj neki mora ministerstvo nauka si misliti o deželnem šolskem nadzorniku dr. Jarcu, ako njegova poročila primerja s tem pamfletom? Eden mora po takem biti lažnik.

Po vsem tem, predno pridemo do bolj nadrobne razprave te glasovite pisarije, oglejmo si zdaj še možá, ki se je za pisatelja podpisal temu članku, kajti vsak bralec bo potem lahko sodil o njej.

Pl. Leopold Garibaldi je bil tako nesrečen dijak, da po dovršeni gimnaziji si ni upal matúre prestati v Ljubljani; šel je zato na Reko; „per discrimina rerum“ je v Požego in menda leta 1862. prišel po milosti gosp. dr. Jarca za suplenta na gimnazijo ljubljansko; tû je bil večni suplent, prav nemški „be-moostes Haupt“ suplentov, kajti ni mogel priplezati do nobene profesure na kakošni gimnaziji, in sopet po priporočilu nadzornika ljudskih šol gosp. dr. Jarca in zaupanji deželnega šolskega sveta se mu je leta 1870. posrečilo, da je bil imenovan za učitelja c. kr. preparandije ljubljanske; doletela ga je tudi sreča, da je bil izvoljen za okrajnega šolskega nadzornika, čeravno ni potem, kar je sam dovršil ljudsko šolo, menda nobene ljudske šole videl, zato tudi, če pride v kako ljudsko šolo svojega okraja, večidel ne reče ne bev ne mev, da niti učitelji niti učenci ne vedó, pri čem da so. In vendar tû bi bilo hvaležno mesto, rane celiti našemu šolstvu? —

Tak životopis šolskih let njegovih pač ne kaže, da bi pl. Leopold Garibaldi imel sposobnost kritikovati ljudsko šolstvo; mislil si je le: „wem Gott ein Amt gibt, dem gibt er auch Verstand“ — in tako se je vsedel na visoko katedro in spisal ali vsaj imé posodil onemu članku.

Poslušajmo sedaj, kaj ta novi pedagog med drugim piše v letošnjem „Jahresberichtu“.

Precej v začetku pravi: „Naše učiteljstvo mora se izobraževati, in to tem bolj, ker je Kranjska v zadevi ljudske omike (Volksbildung) v vrsti avstrijskih dežel do sedaj bila ena zadnjih“. Da vsako ljudstvo omike potrebuje, to je istina, in da je potrebujejo tudi Kranjci, tega nihče ne bode tajil; al kdor samo po suhoparni statistiki „ljudskih šol“ omiko ceni, ta je zeló „am Holzweg“; to le povrh povemo, da večina prostega naroda kranjskega je pač bolj bistrega uma in bolj izobrazena kakor nemškega gornje-avstrijskega, gornje-štajarskega, gornje-koroškega in še družega. Po besedah Garibaldi-ovih je pa pri nas vsa ljudska omika nič; kar se je do sedaj v deželi storilo za ljudsko omiko, je vse prazna slama, in to po njegovih mislih menda ostane vse tako dolgo, dokler on sam ne pride na stopinjo deželnega šolskega nadzornika ali vsaj v deželni šolski svet, da bi mahoma vse prestvaril in deželi prižgal luč liberaluške omike in politike. Da je naš novi pedagog pl. Garibaldi na pravem stališču pedagogičnega obzorja, spoznal bi, da ljudska omika na Kranjskem zaostala je največ in poglavitno zavoljo tega, ker se po naših večrazrednih ljudskih šolah, namesti da bi se bila učila raznih nauk v ljudstvu potrebnih, se je mladina trpinčila edino le s tujim jezikovim naukom, in ker c. k. izobraževalnica v čisto slovenske šole pošilja učitelje, ki so se samo v nemškem jeziku izobraževali in tedaj s svojim okornim podučevanjem v domačem jeziku ne morejo toliko koristiti šoli ali se morajo vsaj leta in leta sami uriti, da popravijo to, kar so v pripravnici zamudili. Ali ni vendar to narobe svet, da se pripravniki po nemški učé tega, kar morajo potem sami učiti po slovenski! To to bi bil moral pl. Garibaldi popisati na kakem mestu, potem bi mu še le verjeli, da za ljudsko omiko prav misli in da ne

dela kot narobe-pedagog že v ljudski šoli propagando za veliko Germanijo. Postavimo še tako učene učitelje v ljudske šole, ljudska omika si ž njimi ne bode opomogla tako dolgo, dokler sami v tujem jeziku izobraženi tudi v tujem jeziku izobražujejo.

Dalje modruje pl. Garibaldi: „Pri nas se podučuje v takem jeziku, kateri se še le na prvi stopinji razvija (in einer Sprache, die sich noch auf der ersten Stufe der Entwicklung befindet)“. Ne vprašamo Vas: kedaj da bode onih prebedastih ugovorov konec: da se slovenski jezik ni še izmotal iz plenice? vprašamo Vas le: v katerem jeziku se pripravniki po drugih deželah podučujejo ali v katerem jeziku se sploh podučuje v šoli, in v katerem jeziku so jeli Nemci podučevati, ker tudi nemški jezik se je enkrat razvijal na prvi stopinji? Novi „pedagog“ pl. Garibaldi pogreša tedaj pri ljudstvu omike, pa edine — prave poti do omike ne pozná in ne čuti, da s svojo modrostjo sam sebe po glavi bije, ko pravi: „Med tem, ko imajo nemški učitelji v svojem slovstvu na kupe pomočkov za daljno izobraževanje, si jih slovenski učitelji morajo še le sami pridelovati“. Res slabo je, če si jih morajo sami pridelovati potem, ko so se v izobraževalnici po nemški izobraževali! Slabo je dalje, da morajo učne pomočne knjige sami spisovati, ker med glavnimi učitelji v naši c. k. izobraževalnici ne enega ni, da bi za ljudske šole in učitelje kaj pisal in jim pomagal; če pa kdo izmed ljudskih učiteljev svoje sile napenja, se izobražuje in kaj piše, padejo ti „glavni učitelji“ kakor divja zver na vsako domače slovstveno delo, ga raztrgajo in že pri porodu umoré. Ali ne bi bilo bolje, da bi bil pl. Garibaldi namesti da dosedanje slovensko slovstvo in domače pedagogične spise tako nesramno grdi, mladim nastopnim učiteljem raji spisal kak pedagogični navod za ta ali uni nauk v ljudski šoli, kakor to tirja minist. ukaz od 4. junija 1872. l. št. 6009?

(Dalje prihodnjič.)

Znanstvene stvari.

Poročilo

o XXV. skupščini Matičinega odbora

9. julija 1872.

(Konec.)

Gosp. predsednik misli, da g. dr. Razlagovega nasveta za prehod na dnevni red ni treba dati na glasovanje, ker z glasovanjem o odsekovem nasvetu je ta rešen sam po sebi. Vendar pa vpraša g. dr. Razlaga, ali se vjema s tem? Na to g. dr. Razlag reče, da mu je vse eno, ali se glasuje o njegovem predlogu ali ne.

Gosp. prof. Pleteršnik vpraša: ali odsekov nasvet, če ga ovrže glasovanje, pride v občni zbor Matičin?

Gosp. predsednik odgovori, da ne, ker tega predloga ni nikdo stavil.

Na to gosp. grof Barbo stavi predlog: naj se odsekov nasvet, ako ga ovrže glasovanje, predloži občnemu zboru.

Na to se prične glasovanje po imenu.

Za odsekov nasvet glasujejo gospodje odborniki: 1. grof Barbo, 2. Bleiweis, 3. Costa, 4. Jeran, 5. Kandrnal, 6. Lésar, 7. Marn, 8. Praprotnik, 9. Souvan, 10. Šolar, 11. Tušek, 12. Vávrú, 13. Vilhar, 14. Vončina, 15. Žakelj. — Zoper glasujejo gospodje odborniki: 1. P. Kozler, 2. Pleteršnik, 3. Pogačar, 4. Razlag, 5. Vošnjak, 6. Zupanec, 7. Raić in 8. Trstenjak.

Gosp. predsednik oznani sklep rekoč: Glasovanje

je pokazalo, da je ovržen odsekov nasvet, ker ni dobil dveh tretjin glasov, namreč le 15, namesti 16 nazočih odbornikov.

Predsednik dá glasovati o grof Barbovem nasvetu.

Po kratkih razgovorih se glasuje in tudi ta nasvèt se zavrže z istimi glasovi, kakor prejšnji.

Na to g. Lésar nasvetuje o dveh drugih načinih, osnovati Matično tiskarnico, ki ju omenja odsekovo poročilo.

Po ugovorih, da ta dva predloga nista na dnevnem redu, sprejme ju g. Lésar za svoja ter predlaga: naj se obravnava najprej o drugem, in če ta ne dobí večine, potem o tretjem nasvetu.

Drugi način — bere ga gosp. predsednik — se glasi: „Matica naj si osnuje tiskarnico tako, da jej kdo dá poroštvo, da ne bode trpela denarne škode; za to poroštvo naj se poroku obljubi primerni del od čistega dobička, ki ga bode donašala tiskarnica, vodstvo pa prepustí poroku“.

Gosp. dr. Bleiweis vpraša: ali je kdo, ki bi hotel biti porok v tem smislu?

Oglasi se g. Fr. Ks. Souvan rekoč: Jaz prevzajem poroštvo, da Matica s tiskarnico ne bode trpela škode.

Gosp. dr. Vošnjak ugovarja, da je g. Souvan že star, in če umrje, smo brez poroka.

Gosp. dr. Bleiweis zavrniši ta prečudni izrek priporoča nasvet, rekoč, da so menda s tem poroštvom zdaj rešeni vsi pomisliki in ves strah o Matični škodi, ter se nadja, da za-nj glasujejo vsi, katerim je mar za Matično korist.

Gosp. dr. Vošnjak vidi terorizem v poslednjih teh besedah dr. Bleiweisovih.

Gosp. predsednik dá glasovati o tem predlogu, ki pa tudi ne dobí zadostne večine glasov.

Gosp. dr. Razlag reče: Zedini naj se nas več, da ustanovimo Matično tiskarnico brez Matičnega denarja.

Na to g. predsednik reče, da prav to tudi odsek oziroma g. Lésar predlaga s tretjim nasvetom glasečim se: „Naj Matica osnuje tiskarnico tako, da njeno vodstvo prepustí enemu započetniku ali društvu, od Matičnega odbora popolnoma neodvisnemu, ki bi nekoliko svojega dobička oddajal Matici“.

Glasuje se o njem, a tudi on ne dobí dveh tretjin glasov.

5. O nasvetu: „Tajnikova služba za prihodnje društveno leto naj se razpiše, ako je nikdo izmed odbornikov noče opravljati“, predlaga g. dr. Vončina: „Služba naj se razpiše; o tem pa, pod katerimi pogoji, naj v prihodnji odborovi seji poroča odsek treh odbornikov. Ta predlog obveljá in voljeni so bili z listki v ta odsek: g. dr. Vončina, dr. Costa, dr. Razlag.“

Gosp. A. Lésar, ki ni bil pričujoč pri obravnavi o tajnikovi službi, po dovršeni volitvi odseka za razpis te službe stopi v sobo ter naznani odboru, da je društveno leto s 30. junijem končano in ž njim tudi njegova obljuba, Matici ostati tajnik, ter predlaga, naj odbor skrbi za koga, ki odslé do izvolitve novega tajnika prevzame tajništvo.

Gosp. predsednik prošnjo izreče, naj bi gosp. Lésar ostal tajnik do izvolitve tajnika, in predlaga, naj odbor pritrdi tej prošnji. Odbor glasuje in soglasno pritrdi nasvetu.

Gosp. Lésar odvrne, da sklep o tej zadevi ne veljá, če tudi ga storite dve tretjini in ali še več glasov, ako le eden glasuje zoper nasvet. In ta je on, zato prosi gosp. predsednika določiti, komu in kedaj naj izročí službo in oddá ključe.

Gosp. predsednik prepustí g. Lésarju na voljo izvoliti si ta čas in njemu izročiti vse.

Ker nikdo izmed odbornikov več ne stavi nobe nega nasveta, gosp. predsednik ob 9. uri zvečer sklene odborovo skupščino.

Ozir v tuje kraje.

Iz Trsta v vzhodno Azijo.

Potopisne črtice. *)

„Fasana“ je imé c. kr. avstrijskemu parobrodu, ki nas je nesel v daljno Azijo, ne iz vojnih, ampak iz mirnih namenov, in sicer zato, da Siamski, Kitajski in Japaneški vladi izročimo z Avstrijo sklenjene trgovske pogodbe, da vtrdimo prijateljske zveze, da avstrijske konzule častno v njihove službe vmestimo in v obče da v daljnih teh krajih svetá razvijemo avstrijsko zastavo.

Naj pred vsem na kratko popišem to ladijo. Parobrod „Fasana“ je nova ladija, katero pa goni stara mašina, in to tista, s katero je slavni Tegetthoff bil v boji v Helgolandu; ona ima toliko moči kakor jih ima 400 konj. Cela ladija je dolga 216 čevljev, na najširjem mestu je 37 čevljev široka; navadno se je za 15 čevljev potaplja v morje, nosi pa teže 1266 tón. Pitne vode imamo 13.972 bokalov v železnih zabojih (kištah), ki za 22 dni zadostuje 255 ljudém. Za 291 tón je na ladiji za oglje prostora. Kedar najhitreje po morji plava, naredí dobrih 12 morskih milj v eni uri, to je, 3 naše milje na suhem.

4. julija lanskega leta 1871. zvečer ob 7. uri smo zapustili luko v Pulji (Pola). Vžalostilo nas je to, ko smo odrinili na dolgo dolgo pot, da nam nobena v Puljski luki stoječih ladij za slovó ni klicala „hurrá“; bilo je vse tiho in mrtvo, kakor da bi tujci zapustili mesto.

Obrnili smo se proti Trstu, da smo tù v ladijo vzeli izglede (muštre) blagá, namenjenega za vzhodno Azijo. — 7. julija po polnoči smo nastopili še le prav potovanje svoje v Port Said v Egipt.

10. julija smo šli mimo Visa (Lissa) in jo drvili dalje po jadranskem morji. Ker smo držali se bolj italijanskega kakor albanskega obrežja, videli smo prav na tanko krasne kraje južne Italije. 12. julija smo pozdravljali otoke Kerf (Corfu), Pakso, Antipakso, Kefalonijo, Zant (Zante). Vreme bilo nam je ves čas milo; lahka sapica je pihljala na gladki nam poti, in zdajci smo bili na sredozemskem morji. Prvemu našemu brodniku, možu prave medvedje nature, ni bila taka mirna vožnja všeč; želel si je viharja, ki bi ladijo suval sem in tje. „To ni nič — je mrmraje rekel — vsaj človek še ne vé ne, ali se pelje ali pa le stoji v ladjostaji“. Vročine, kar smo se odpeljali iz Trsta, nismo čutili huje; podnevi smo v senci imeli gorkote največ 79 stopinj po Fahrenheitovem gorkomeru (to je po Reaumurji 21 stopinj) najmanj pa 73. Ponoči pa je bilo obilo rôse — ki je posebna lastnost južni zemlji.

14. julija smo videli otok Kandijo. Danes smo prvokrat slišali grozni hrup s klicem: „Mornarji, pozor!“ Eden naših mornarjev je v morje padel in pomoči mu je bilo treba. Nesrečnik vendar ni zgubil uma in se je prijel ladije tako, da nam je bilo mogoče, potegniti ga iz vode brez vse druge nesreče, razen te, da je zgubil slamnik. Popoldne 14. julija smo jadrati

*) Iz prvega pisma častitega našega rojaka gosp. Vilelma Potočnika, c. kr. morskega poročnika, ki potuje s parobrodom „Fasana“ in je „Novicam“ prijazno obljubil pošiljati popis potovanja svojega. Pismo to je iz Honghonga v južni Kini; odpisano je bilo 4. maja in prišlo v Ljubljano 23. julija, — to pač kaže daljavo potovanja. Vred.